DOI: 10.36695/2219-5521.4.2020.11

УДК 343.622(477.83/.86)"1852/1932"

Х.В. ПЕРЕПЕЛИЦЯ

*Христина Василівна Перепелиця, аспірантка
Львівського національного університету імені
Івана Франка, слідчий Залізничного відділу поліції
Головного управління Національної поліції у Львівській
області**

ORCID: 0000-0002-0999-7949

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТОВБИВСТВА ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ АВСТРІЇ 1852 Р.

Постановка проблеми. Загальний кримінальний закон від 27 травня 1852 р., відомий як Австрійський кримінальний кодекс 1852 р. (далі – КК Австрії), діяв у самій Австрії аж до 1974 р., а в Галичині – до 1932 р., тобто до введення в дію Кримінального кодексу Польщі 1932 р.¹ Фактично цей кодекс був новою редакцією Кодексу 1803 р.², відомого під назвою Францішкана. Починаючи із середини ХІХ ст. в Австрійській імперії зростає інтерес до питання кримінально-правової характеристики дітовбивства, що було зумовлено зростанням суспільного інтересу до вказаної категорії злочинів, їхнім суспільним резонансом та низьким розкриттям³. Останнє твердження можна обґрунтувати статистичними даними. З 1886 р. по 1888 р. у Королівстві Галичини та Володимирії з Великим князівством Краківським і князівствами Освенцима і Затору (до складу якого і входила Галичина в часи перебування у складі Австрії та Австро-Угорщини) за статтею дітовбивство не було винесено жодного обвинувального вироку⁴.

Ще більшої ваги предмету дослідження надає той факт, що юриспруденція з найдавніших часів і до сьогодні не сформувала чіткої позиції стосовно вказаного діяння. Переоцінка вказаного явища відбувалась протягом існування людства і сьогодні ще не завершилась, адже навіть країни-учасниці Європейського Союзу не мають однастайної позиції у питаннях кримінально-правової характеристики цього виду вбивства⁵. Певні метаморфози в оцінці вказаного явища відбувались і на західноукраїнських землях за часів австрійського панування. Вважаємо, що висвітлення цієї проблеми є достатньо новим для науки історії держави і права України та кримінального права України⁶. Крім того, ставимо собі за мету звернути увагу вітчизняних дослідників розвитку вітчизняного кримінального права на той факт, що ми не можемо вважати повним дослідження, у якому провели ретельний, огляд генезису кримінальної відповідальності за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини на українських землях у складі Російської імперії і оминули увагою розвиток аналогічного інституту на українських землях, що перебували у складі Речі Посполитої, згодом Австрії та Австро-Угорщини і міжвоєнній Польщі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хоча такий вид злочину, як дітовбивство, є далеко не новим, однак віднайти дослідження вітчизняних науковців, які б прямо стосувались предмета нашого дослідження, важко. Опосередковано даним питанням цікавились В. Вахгольц, С. Глясер, Е. Кжимуський, О. Сосніна, П. Стебельський.

Формулювання мети статті. Враховуючи, що проблема дітовбивства на українських землях у середині ХІХ – першій третині ХХ ст. досі залишається нерозкритою, ми поставили собі за мету дослідити розвиток інституту кримінальної відповідальності за дітовбивство на українських землях у вказаний проміжок часу відповідно до положень КК Австрії 1852 р.

Виклад основного матеріалу. Насамперед слід зазначити, що відповідно до чинного у ХІХ ст. – на початку ХХ ст. на території Наसатства використовували двочленну класифікацію злочинів, які умовно можемо назвати злочинами та кримінальними проступками⁶. Дітовбивство належало до першої групи, і покарання за нього встановлювали відповідно до КК Австрії 1852 р. Дітовбивство, як і вбивство, тяжкі тілесні ушкодження та поєдинок, належало до «злочинів проти безпеки життя та тіла»⁷. Тут слід зауважити, що КК Австрії 1852 р. окремо виділяв склад злочину вбивство з обтяжуючими обставинами (мордування) та просте вбивство, умисне, але без заздалегідь обдуманого умислу чи неумисне. З огляду на те, що законодавець у § 139 не вживав термін «мордує», а натомість уживав термін «вбиває»⁸, можна зробити висновок, що він у будь-якому випадку кваліфікував дітовбивство як різновид простого вбивства, тобто такого, що характеризується афектованим умислом.

© Х.В. Перепелиця, 2020

* *Khrystyna Perepelytsia, Postgraduate student of Ivan Franko National University of Lviv, investigation officer of the Zaliznychny Police Department of the Main Directorate of the National Police in Lviv region*

** З огляду на те, що сучасна і тогочасна термінологія не збігаються, тут і далі ми будемо використовувати автентичну термінологію. Якщо це буде можливим і доречним, ми будемо проводити аналогії з сучасним кримінальним законодавством України.

За Кодексом 1852 р. чітко розмежовували дітовбивство, тобто те діяння, яке у Кримінальному кодексі України (далі – КК України) загалом передбачене у ст. 117 Умисне вбивство матір'ю новонародженої дитини⁹ та зганняння плоду*, що зараз частково охоплюється положеннями ст. 134 Незаконне проведення абортів або стерилізації¹⁰. Стосовно зганняння плоду, то відповідно до § 144 КК Австрії, воно завжди було кримінально караним діянням, що могло бути вчинене лише з прямим умислом¹¹. Воно могло бути вчинене як механічним способом, так і за допомогою вживання певних ліків чи трав, або ж шляхом стимулювання пологів та проведення їх таким чином, щоб дитина при народженні загинула. Об'єктом правової охорони у такому випадку завжди було життя ненародженої дитини з моменту зачаття до 30 тижнів¹². Щодо дітовбивства, яке було передбачене § 139 КК Австрії, то у розумінні тогочасного законодавця воно могло бути вчинене як у лоні матері, щодо дитини після 30 тижнів вагітності, так і поза лоном матері після народження дитини живою¹³.

Поглиблений аналіз складу злочину дітовбивства дає підстави вважати, що потерпілою у даному виді злочину могла бути лише рідна дитина матері-убивці. Крім того, пологи мали початись (чи бути викликані штучно) не раніше 30 тижня вагітності або 7,5 акушерських місяців (адже до цього дитина вважалась нежиттєздатною) і на останок дитина мала бути живою.

З об'єктивної сторони даний злочин характеризувався, подібно як і в чинному КК України. Це означає, що дітовбивство, про яке в даній статті власне йдеться, могло бути вчинене як шляхом дії, так і бездіяльності, через «умисне ненадання необхідної допомоги» дитині у процесі пологів. Це був злочин із формальним складом, тож необхідною умовою притягнення до кримінальної відповідальності був наслідок цього діяння – смерть дитини, а між діянням і наслідком необхідно було встановити причинний зв'язок. Крім того, злочин мав бути вчинений у певний час, а саме під час пологів. При цьому на практиці часом вчинення злочину вважали вбивство новонародженої дитини як під час пологів, так і одразу після пологів¹⁴. Стосовно того, що вважати часом «одразу після пологів», у тогочасній літературі точились дискусії. Як відомо, воно залишається дискусійним і дотепер та створює труднощі на практиці¹⁵. Загалом вважали, що убивство дитини має відбутись негайно, однак якщо матір «перебувала у стані роздратування, який був викликаний пологами»,¹⁶ то вбивство могло відбутись і через кілька годин після пологів.

Спочатку від поліцейських чи сторонніх осіб надходило повідомлення про те, що у безлюдному місці чи стічній ямі виявили тіло ймовірно новонародженої дитини¹⁷. Щоб встановити факт дітовбивства відповідно до вимог Австрійського закону про кримінальний процес від 23 травня 1873 р., відомого як Австрійський Кримінальний процесуальний кодекс 1873 р. (далі – КПК Австрії), слідчий суддя, враховуючи, що це важкий злочин, призначав двох експертів/знавців (у даній категорії справ зазвичай ними були лікарі), які мали оглянути тіло жертви. До справи могли залучати як постійних експертів, які вважались такими, що перебувають на державній службі, так і експертів, яких слідчий суддя вирішив залучити лише до даної конкретної справи. У виняткових винятках (наприклад, коли очікування другого експерта могло призвести до втрати чи знищення доказів) експерт міг бути один. За результатами огляду тіла експерти складали протокол встановленої форми, у якому за результатами зовнішнього та внутрішнього огляду тіла мали бути подані відповіді на такі питання: 1) чи дитина була новонародженою і доношеною, тобто такою, що могла б існувати поза організмом матері; 2) чи народилась вона живою, і якщо так, то як довго вона прожила; 3) чи її смерть могла бути природною¹⁸. Встановлення факту народження дитини живою було обов'язковою умовою можливості притягнення до відповідальності за статтею дітовбивство, про що спеціально зазначали у § 130 КПК Австрії¹⁹. Основною ознакою живонародженості, як умови притягнення до кримінальної відповідальності за вбивство, була так звана «легенева проба»*. При цьому припускали, що навіть негативна «легенева проба» не завжди свідчить про те, що дитина народилась мертвою, а тому слід було провести ряд інших обстежень, які могли свідчити про народження дитини живою²⁰.

Експерти мали також оглянути жінку і встановити факт пологів та за наявності обґрунтованих підозр з'ясувати, чи була вона на момент убивства осудною, оглянути місце вчинення злочину. Однак найчастіше розслідування справи було радше формальним, вбивцю знайти не вдавалось, а в протоколі записували стандартне: «...не зважаючи на докладені зусилля, на слід злочинця натрапити не зміг»²¹. Коло 70 % справ про дітовбивство на початку ХХ ст. в Галичині закривали через неможливість встановити особу злочинця²².

Тож зміст § 139 Кара за дітовбивство КК Австрії 1852 р. є максимально близьким до змісту ст. 117 КК України. Чинний Кримінальний кодекс України 2002 р. визначає злочином і передбачає покарання за «умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час пологів або відразу після них»²³, а КК Австрії передбачав, що належить покарати «матір, яка вбила своє дитя під час пологів, чи якому через умисне ненадання необхідної допомоги під час пологів дозволила померти»²⁴.

Особливістю Кодексу 1852 р. було врахування сімейного стану злочинниці. Адже якщо убивця перебувала у шлюбі, тобто злочин було вчинено щодо шлюбної дитини, то закон встановлював покарання у вигляді довічного ув'язнення. Аналогічне діяння неодруженої жінки, а відповідно і потерпілою у злочині була незаконнонароджена дитина, каралось тяжким ув'язненням на термін від 10 до 20 років. При призначенні пока-

* Штучне переривання вагітності (штучний аборт).

** Легені померлої дитини опускали у воду і у випадку, коли вони не тонули, робили висновок, що дитина вдихнула повітря, а отже, народилась живою. При цьому експерти обов'язково мали виключити можливість, що легені не тонули через наявність у них трупних газів тощо.

рання також враховували і спосіб вбивства. Якщо убивство було вчинене шляхом бездіяльності шляхом умисного ненадання необхідної допомоги, матері загрожувало покарання у вигляді важкого ув'язнення від 5 до 10 років незалежно від того, була дитина шлюбною чи позашлюбною²⁵.

Ми також припускаємо, що пом'якшення покарання для незаміжньої жінки можна спробувати пояснити не лише сімейним статусом матері, а й особливим правовим статусом потерпілого у даному злочині – незаконнонародженої дитини. Відомо, що ще з часів античності законність народження була чинником, який негативно впливав на обсяг право- і дієздатності особи. Більшість обмежень щодо незаконно народжених, або як їх ще називали – бенкартів, у XIX ст. були зняті, але окремі положення публічного та приватного права і надалі містили дискримінаційні положення щодо них. Крім того, вважали, що матір позашлюбної дитини, яка, як правило, народжувала без необхідної лікарської допомоги чи взагалі на самоті, знаходилась у стані стресу, що міг поглиблюватись відчуттям сорому, страхом за своє майбутнє та майбутнє дитини²⁶.

Цей склад злочину тоді, як і зараз, належить до категорії злочинів з привілейованою караністю (*delictum privilegiatum*), хоча деякі вчені (наприклад Я. Пайгерт) вважали дітовбивство злочином єдиним у своєму роді (*delictum sui generis*)²⁷. Мотивація, за якою КК Австрії 1852 р. пом'якшував кримінальну відповідальність порівняно з основним складом злочину вбивства, дивовижно збігається з сучасною. І тоді, і зараз дослідники пояснюють це фізичним та психічним станом матері, що виникає під час пологів та триває одразу після них²⁸. Причому законодавця Австрії у XIX ст., України у XX ст. та XXI ст. (та й багатьох інших європейських країн сьогодні²⁹) не турбує, що умисел на вбивство дитини зазвичай виникає у матері задовго до пологів, а отже, кримінальна відповідальність за таке вбивство мала б настати на загальних підставах.

Подібні норми, які закріплювали привілейований склад злочину дітовбивство, містились у § 217 Кримінального уложення Німецької імперії 1871 р.³⁰ чи у ст. 461 Кримінального уложення Російської імперії 1903 р.³¹, однак там суб'єктом злочину могла бути лише неодружена жінка. З цього можна зробити висновок, що, принаймні в аспекті відповідальності за дітовбивство, КК Австрії 1852 р. зробив спробу урівняти статус дітей, народжених у шлюбі та поза ним.

Можна стверджувати, що на даний тип злочинності, де потерпілим була дитина, впливали передусім суспільні та економічні умови, у яких перебувала матір дитини. Цікавою і показовою є статистика передчасних пологів львівської акушерсько-гінекологічної клініки: у 1900 р. зафіксовано 6 % викиднів; у 1911 р. – 16 %, у 1917 р. – 51 %, а в 1920 р. – 26 %³². Наведені дані свідчать про майже десятикратне зростання кількості невиношуваної вагітності за трохи більше ніж за 15-річний період. Пік припадає на роки Першої світової війни. Звичайно дана статистика не дає уявлення про кримінальну складову цього явища і його можна спробувати пояснити іншими чинниками (голод, холод тощо), але не можемо відкинути і того факту, що у важкі воєнні роки жінки могли з різних причин (смерть чоловіка на війні, неможливість прогодувати дитину) і на різних термінах вагітності (у тому числі і після 30 тижня) позбуватись дитини.

Висновки. Як бачимо, за останні два століття зумовленість привілейованого складу злочину дітовбивство намагались пояснювати як негативними зовнішніми обставинами, у яких перебуває матір дитини, так і її особливим психологічним станом, що виникає під час пологів та коротко триває після них. Коментувати змінений психологічний стан породіллі ми відмовляємось, але вважаємо, що поки наука не надала вагомих підстав вважати, що пологи якимось чином провокують такі психічні зміни у матері, які підштовхують її до вбивства своєї дитини. Якби це було так, то людство вже опинилося б під загрозою вимирання. Ми схиляємось до думки, що наявність такої статті у кримінальних кодексах XIX ст. є соціально зумовленою. Матір незаконнонародженої дитини вважали зганьбленою, суспільство часто бойкотувало таку матір і її дитину.

Наявність окремої статті дітовбивство у сучасному світі вже складно пояснити чинниками соціальними, і це є радше історичною традицією. Вже багато європейських країн виключили такі статті зі свого кримінального законодавства і трактують дітовбивство як звичайне, а часом і кваліфіковане, вбивство. Вважаємо, що в Україні створено такі можливості для вагітної жінки, які практично повністю виключають соціальну зумовленість такого явища. Йдеться про легалізацію абортів на ранніх термінах вагітності чи можливості відмовитись від дитини. Можливо, автори нового Кримінального кодексу України, які працюють у робочій групі з питань розвитку кримінального права, створеній у складі Комісії з питань правової реформи³³, приділять увагу цьому питанню, залучать до роботи відповідних спеціалістів, проаналізують міжнародний досвід та приймуть виважене рішення з приводу доцільності існування ст. 117 у новому Кримінальному законі.

¹ Галичина входила до складу Австрійської імперії з 1772 р., а з 1867 р. до складу дуалістичної Австро-Угорської монархії. Після розпаду останньої та нетривалого періоду відновлення на території Галичини української державності у 1918–1919 рр. за результатами повоеєнних мирних конференцій увійшла до складу II Речі Посполитої, де і перебувала до 1939 р.

² Krzymuski E. System prawa karnego ze stanowiska nauki i trzech kodeksów, obowiązujących w Polsce. Cześć ogólna. Kraków: Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1921. 336 s. S. 29.

³ Glaser S. Czyż nie możnaby tego zaradzić. (Kilka słów o zbrodni dzieciobójstwa). Lublin, „Ziemiańska”, 1921. 24 s. S. 3–5.

⁴ Stebelski P. Ze statystyki przestępczości Galicji. Lwow: Drukarnia Wł. Łożński, 1893. 36. S. 95.

⁵ Детальніше див.: Сосніна О.В. Кримінальна відповідальність за вбивство матерію своєї новонародженої дитини за законодавством держав континентальної Європи. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2018. Вип. 7. С. 200–211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvfkau_2018_7_24 (дата звернення: 09.12.2020).

⁶ Krzymuski E. System prawa karnego ze stanowiska nauki i trzech kodeksów, obowiązujących w Polsce. Cześć ogólna. Kraków: Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1921. 336 s. S. 30.

⁷ Stebelski P. Ze statystyki przestępczości Galicji. Lwow: Drukarnia Wł. Łozńskiego, 1893. 32 s. S. 95.

⁸ Powszechna Ustawa karna Austriacka z dnia 27. maja 1852. r. Z późniejszymi ustawami i rozporządzeniami, tudzież orzeczeniami c. k. Trybunału najwyższego. Cześć pierwsza. §. 1–232. Kraków: Księgarnia J. M. Himmelblaua, 1880. 160 s. S. 100–104.

⁹ Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. № 2341-III, редакція від 3.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 09.01.2021).

¹⁰ Там само.

¹¹ Powszechna Ustawa karna Austriacka z dnia 27. maja 1852. r. Z późniejszymi ustawami i rozporządzeniami, tudzież orzeczeniami c. k. Trybunału najwyższego. Cześć pierwsza. §. 1–232. Kraków: Księgarnia J. M. Himmelblaua, 1880. 160 s. S. 104–105.

¹² Wachholz L. Podręcznik medycyny sądowej z uwzględnieniem ustawodawstwa austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego dla użytku uczniów, lekarzy i prawników. Kraków: Wydawnictwo dzieł lekarskich Polskich imienia Edwarda Korczyńskiego, 1899. 648 s. S. 509–510.

¹³ Powszechna Ustawa karna Austriacka z dnia 27. maja 1852. r. Z późniejszymi ustawami i rozporządzeniami, tudzież orzeczeniami c. k. Trybunału najwyższego. Cześć pierwsza. §. 1–232. Kraków: Księgarnia J. M. Himmelblaua, 1880. 160 s. S. 102–103.

¹⁴ Wachholz L. Podręcznik medycyny sądowej z uwzględnieniem ustawodawstwa austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego dla użytku uczniów, lekarzy i prawników. Kraków: Wydawnictwo dzieł lekarskich Polskich imienia Edwarda Korczyńskiego, 1899. 648 s. S. 551.

¹⁵ Кричун Ю.А. Кримінально-правова характеристика вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини за чинним кримінальним законодавством (ст. 117 КК України). *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Вип. 2. С. 228–229.

¹⁶ Wachholz L. Podręcznik medycyny sądowej z uwzględnieniem ustawodawstwa austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego dla użytku uczniów, lekarzy i prawników. Kraków: Wydawnictwo dzieł lekarskich Polskich imienia Edwarda Korczyńskiego, 1899. 648 s. S. 529.

¹⁷ Glaser S. Czyż nie możnaby temu zarządzić? (Kilka słów o zbrodni dzieciobójstwa). Lublin: Ziemiańska, 1921. S. 24. S. 4.

¹⁸ Wachholz L. Podręcznik medycyny sądowej z uwzględnieniem ustawodawstwa austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego dla użytku uczniów, lekarzy i prawników. Kraków: Wydawnictwo dzieł lekarskich Polskich imienia Edwarda Korczyńskiego, 1899. 648 s. S. 31–33.

¹⁹ Ustawa o postępowaniu karnem z dnia 23-go maja 1873 r. z odnoszącymi się do niej ustawami i rozporządzeniami objaśniona przez Prof. Dra Józefa Rosenblatta. Kraków: Drukarnia J. Fischera, 1889. 455 s. S. 114.

²⁰ Wachholz L. Podręcznik medycyny sądowej z uwzględnieniem ustawodawstwa austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego dla użytku uczniów, lekarzy i prawników. Kraków: Wydawnictwo dzieł lekarskich Polskich imienia Edwarda Korczyńskiego, 1899. 648 s. S. 31–33. С. 530–550.

²¹ Glaser S. Czyż nie możnaby temu zarządzić? (Kilka słów o zbrodni dzieciobójstwa). Lublin: Ziemiańska, 1921. – S. 24. S. 4.

²² Там само. S. 5.

²³ Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. № 2341-III, редакція від 3.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 09.12.2020).

²⁴ Powszechna Ustawa karna Austriacka z dnia 27. maja 1852. r. Z późniejszymi ustawami i rozporządzeniami, tudzież orzeczeniami c. k. Trybunału najwyższego. Cześć pierwsza. §. 1–232. Kraków: Księgarnia J. M. Himmelblaua, 1880. 160 s. S. 102–103.

²⁵ Там само.

²⁶ Wachholz L. Podręcznik medycyny sądowej z uwzględnieniem ustawodawstwa austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego dla użytku uczniów, lekarzy i prawników. Kraków: Wydawnictwo dzieł lekarskich Polskich imienia Edwarda Korczyńskiego, 1899. 648 s. S. 529.

²⁷ Za Glaser S. Czyż nie możnaby temu zarządzić? (Kilka słów o zbrodni dzieciobójstwa). Lublin: Ziemiańska, 1921. S. 24. S. 5.

²⁸ Семенюк І. Відповідальність за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2016. С. 128–147. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/_Семенюк.pdf (дата звернення: 09.01.2021) або Wachholz L. Podręcznik medycyny sądowej z uwzględnieniem ustawodawstwa austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego dla użytku uczniów, lekarzy i prawników. Kraków: Wydawnictwo dzieł lekarskich Polskich imienia Edwarda Korczyńskiego, 1899. 648 s. S. 31–33.

²⁹ Сосніна О. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини за законодавством держав континентальної Європи. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2018. Вип. 7. С. 200–211. С. 203.

³⁰ Fuchs T. StGB: Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871; historisch-synoptische Edition 1871-2009 / hrsg. von Thomas Fuchs, lexetius.com, Mannheim 2010 S. 975 1614 s. URL <https://hopifrei.files.wordpress.com/2014/08/stgb-deutsches-kaiserreich1871-2009.pdf> (дата звернення: 09.12.2020).

³¹ Уголовное уложение 1903 года. Приложение к Собр. Узак. и расп. Правительства за 1903 год. № 38. Отд. 1. Ст. 416. С. 92.

³² Stebelski P. Ze statystyki przestępczości Galicji. Lwow: Drukarnia Wł. Łozńskiego, 1893. 74 s. S. 95.

³³ Питання Комісії з питань правової реформи: Указ Президента України від 7.08.2019 р. № 584/2019, редакція від 29.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584/2019#Text> (дата звернення: 09.12.2020).

Резюме

Перепелиця Х.В. Кримінально-правова характеристика дітовбивства за Кримінальним кодексом Австрії 1852 р.

У статті розглянуто інститут кримінальної відповідальності за дітовбивство на українських землях у середині XIX – першій третині XX ст. відповідно до положень Кримінального кодексу Австрії 1852 р.

Встановлено, що закон чітко розмежовував штучний аборт та дітовбивство, однак об'єктом правової охорони в обох випадках було життя дитини (народженої чи ні). Наголошено, що кваліфікуючою ознакою даного злочину був сімейний стан матері. Проаналізовано мотиви, якими міг керуватись законодавець, коли формулював привілейований склад даного злочину.

У загальних рисах висвітлено порядок проведення експертизи, яка мала на меті встановити факт народження дитини живою, як обов'язкової умови притягнення до відповідальності за дітовбивство.

Ключові слова: вбивство, матір, новонароджена дитина, злочин.

Резюме

Перепелиця К.В. Уголовно-правовая характеристика детоубийства по Уголовному кодексу Австрии 1852 г.

Рассмотрен институт уголовной ответственности за детоубийство на украинских землях в середине XIX – первой трети XX в. в соответствии с Уголовным кодексом Австрии 1852 г. Установлено, что закон четко разграничивал искусственный аборт и детоубийство, однако объектом правовой охраны в обоих случаях была жизнь ребенка (рожденного или нет).

Отмечено, что квалифицирующим признаком данного преступления было семейное положение матери. Проанализированы мотивы, которыми мог руководствоваться законодатель, когда формулировал привилегированный состав данного преступления. В общих чертах отражен порядок проведения экспертизы, которая имела целью установить факт рождения ребенка живым, как обязательное условие привлечения к ответственности за детоубийство.

Ключевые слова: убийство, мать, новорожденный ребенок, преступление.

Summary

Khrystyna Perepelytsia. Criminal and legal characteristics of infanticide under the Austrian Criminal Code 1852.

Galicia used to be a part of the Austrian Empire from 1772. In 1867, it became a part of the dual monarchy of Austria and Hungary. Following the breakdown of the last and quite short period of restoration of Ukrainian statehood in Galicia in 1918–1919, as the result of post-war peace accords, the territory joined the Second Polish Republic, where it remained until 1939. During the period between 1852 and 1932, the Austrian Criminal Code was in force in Galicia. Besides, starting from the second half of the 19th century, there was a growing public interest in infanticide, which could be explained by the fact that the society considered such acts to be immoral, where the victim was a defenceless child, whose own mother was a criminal. Such cases were covered in numerous Galician periodicals, and the cases themselves became notable. Nonetheless, most of these crimes remained unsolved.

The article dwells on the development of the concept of criminal responsibility for infanticide in the Ukrainian territories in the middle of the 19th – first third of the 20th century in accordance with the provisions of the Austrian Criminal Code 1852.

The law clearly established a distinction between abortion and infanticide, however, in both cases, the object of legal protection was the child's life (whether the child was born or not). It was specifically emphasized that the qualifying feature for this crime was a mother's marital status. There have been analysed the motives the legislative establishment could be guided by when formulating the privileged components of this crime. There have been provided common features of the examination procedure, whose goal was to establish the fact of the birth of a child alive as a prerequisite for prosecution for infanticide. It was emphasized that criminal and punishable actions mean not only trying to take the child's life, but also mother's inactivity in case of failure to provide the necessary assistance during childbirth process. The paper briefly outlines social, economic and psychological factors that could prompt a woman to commit a crime.

Key words: murder, mother, new-born child, crime.